15. № 63

Советскэ Конституцяар үгтэһэн эрхэеэ бүгэдөөрөө эдлэе!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряш-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 64 (8590)
МАРТЫН 16
ВОСКРЕСЕНИ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй дахин шэнээр илахын түлөө!

Марксизм-ленинизмын туг доро, Коммунистическэ партиин ударидалгаар—коммунизмын илалта тээшэ, урагшаа дабшая!

(Советскэ Союзай Коммунистическэпартиин Центральна Комитедэй Хандалгаһаа).

— Бүгэдэарадай һайндэр —

Мүнөөдэр Агууехэ Эхэ орон моторнай, тэрэ тоодо манай республика соошье, СССР гүрэнэйнгөө засаг түрын дээдэ органуудаа һунгалта—бүгэдэарадай һайндэр болоҗо байна. Хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, советскэ интеллигентнэр—солбон шамбай эдир залуу наһатанһаа эхилээд, буурал толгойтой үбгэд хүгшэд илгаагүй, булта дaa һүр жабхаланта оршон байдалда һайндэрлэжэ байхадаа, юрэбхын түрүүндэ Коммунистическэ партидаа гүн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэнэ. Олон түмэн ажалшадта эгүүридэ үзэгдөөгүй иимэ ехэ эрхэ эрхэ түлөө, зол жаргал манай парти олгоо бшуу. Арад зономнай энээниие хэтэ мүнхэдөө марташагүйгөөр ойндоо хадагалжо абанхай. Жэлһээ жэлдэ Эхэ оромнай һалбаран хүгжэнэ, шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана, нэгэ үндэрһөө нүгөө үндэрэй оройе дабажа, коммунизм тээшэ улам түргэнөөр дабшана.

Урда тээхи һунгалтаһаа энэ һунгалта хүрэтэр миил дүрбэн жэл үнгэрөө. Теэд богонихон хугасаа соо арадаймнай ажабайдалай али бүхы һалбарида айхабтар ехэ хубилалтанууд болоо — промышленностьдашье, хүдөө ажахыдашье, культурна байгуулалтадашье шухалын шухала хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ, эдэ бүгэдын ашаар арад зоноймнай ажабайдал эрид ехээр һайжараа, аймагууд булта экономическа талаараа баяжажа, шанга шалтай болоо, культурна талаараа ургажа, эрдэм бэлигээр шэмэгжээ. Энэмнай Коммунистическэ партиин сэсэн бодолгото политикын аша үрэ мүн. Түрэл партимнай һунгалтын үедэ арад зондоо хандахада, шахаа тангариг үргэдэг. Тиигээд хэлэһэн үгэдөө заатагүй хүрэдэг, абаһан уялгаяа алдуугүй дүүргэдэг нангин заншалтай гээшэ. Тэрэ һунгалтын үедэ хараалһан хэрэгүүдээ партимнай бүрин бүтээжэ шадаа.

Манай республикын алишье талаараа улам түргэнөөр хүгжэжэ байһые харахада, дээрэ хэлэгдээшын аргагүй зүб байһаниинь элеэр тодорно. Томо томо промышленна хэрэгэй предприятинууд республика соомнай бодоод, үшөө шэнээр баригдажа байһаниинь мэдээжэ. Таряалангаймнай талмай үргэжөө, ургасань дээшэлээ, малнуудаймнай тоо толгой олошороо, ашаг шэмэнь ехэжээ. Тиимэһээ хүдөө ажахын али бүхы продуктнуудые гүрэндөө урда урдынхиһаа ехээр тушаадагшье, худалдадагшье болообди. Тиигэжэ, һү, мяха, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын жэлнүүдтэ Америкые хүсэхэ гэһэн түүхэтэ зорилгые бэелүүлгэдэ республикымнай ажалшад өөһэдынгөө хубитые оруулалсана, оруулалсахашье. Мүнөө хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тушаа тон шухала хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэ оронхоймнай ажахые хүгжөөлгэдэ туйлай ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Мүнөөшье түрэл партимнай бүхы ажалшадтаа хандаһан Хандалга соогоо айхабтар ехэ хэмжээ-ябуулганuудые бэелүүлхээр хараалaнхай. Тэдэниие бэелүүлхэдээ, коммунизм тээшэ баһа нэгэ ехэ алхам хэжэ, шэнэ илалта туйлахамнай лабтай.

Тиимэ болохолоороо, республикымнай олон түмэн ажалшад Коммунистическэ партияа, Советскэ правительствоёо тойрожо, хэзээ хэзээнэйхиһээ нягтаар жагсанхай, тэдээндээ үнэн зүрхэнһөө батаар этигэнхэй, шэнэ амжалта туйлаха байһандаа найданхай, һунгалтада бултадаа хабаадалсахань. Манай бүхы һунгагшад партийна, мүн партийнабэшэ хүнүүдэй хамтадаа дэбжүүлһэн кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхэдөө, инаг партидаа хэлбэришэгүйгөөр этигэдэгээ, тэрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые ходо дэмжэдэг байһанаа дахин лаблан харуулха байна.

Нүхэд һунгагшад!

Мүнөөдэр бултадаа, нэгэ хүн шэнгеэр, һунгалтада хабаадая!

Партийна болон партийнабэшэ хүнүүдэй хамтадаа дэбжүүлһэн кандидадуудай түлөө—арадайнгаа эрхим хүбүүд, басагадай түлөө бүгэдөөрэн дуугаа үгэе!

СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссида

СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна Комиссиин ээлжээтэ заседани Москвада мартын 14-дэ болоо. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада һунгуулиин комиссинуудай хэр зэргээр бэлэдхэһэн тухай асуудалаар комиссиин секретарь нүхэр Шикин заседани дээрэ мэдээсэл хэбэ.

РСФСР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр В. И. Федоров һунгалтада Россин Федерациин һунгуулиин комиссинуудай хэр зэргээр бэлэдхэһэн тухай мэдээсээ. Зам харилсаанай министрын орлогшо нүхэр Л. П. Бойкевич, далайн флодой министрын орлогшо нүхэр Н. Н. Алферинский үгэ хэлэхэдээ һунгалтын үедэ поезднуудта, суднануудтахи һунгуулиин комиссинуудай һунгалтада хэр зэргээр бэлэдхэһэн тухай хэлэжэ үгөө.

Һунгуулиин Центральна Комисси окружной, республиканска комиссинуудһаа абтаһан материалнуудые хаража үзөөд, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада орон доторхи һунгуулиин комиссинууд бэлэн болонхой гэжэ тодорхойлоо.

СССР-эй хэлхеэ холбооной министр нүхэр Н. Д. Псурцевай элидхэл комисси дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Һунгуулиин окружной, участково комиссинуудые хэлхеэ холбоогоор хангаха тухай, һунгалтын үдэр элдэб мэдээнүүдые дамжуулхаар хэлхеэ холбооной органуудай хэр зэргээр бэлэн болоһон тухай, Центральна Комиссида һунгалтын документнүүдые абаашаха тухай нүхэр Псурцевай элидхэл дотор хэлэгдээ.

СССР-эй Верховно Соведтэ болоһон һунгалтын дүн гаргахын тула һунгуулиин Центральна Комиссиин ямар гуримаар ажаллаха байһан тухай асуудал заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

„Дэлхэйн эхэнэрнүүд" гэжэ журнал

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин орган «Дэлхэйн эхэнэрнүүд» гэһэн журнал Москвада ород хэлэн дээрэ гаража эхилбэ. Энэ журнал франци, англис, немец, испан, ород хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ.

1958 оной майн эсэс багаар зарлагдаха Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин IV конгресстэ бэлэдхэжэ байһан тухай мэдээсэлнүүд, Вьетнамһаа, Египедһээ, Сириһээ болон Румыниһаа эхэнэрнүүдэй эльгээһэн бэшэгүүд болон бусад материалнууд түрүүшын номерто толилогдоо.

(ТАСС).

Шэнэ амжалта туйлахабди

Мүнөөдэр манай заводой хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд болон алба хаагшад СССР-эй Верховно Соведэй һүүлэй һунгалтаһаа хойшо үнгэрһэн 4 жэлэй турша соо туйлааша амжалтануудайнгаа дүнгүүдые согсолон, шэнэ зорилго табижа байна.

Энэ үе соо заводтомнай ехэхэн хубилалта болоо, бага бэшэ амжалташье туйлагдаа. Хэлэһэнээ лаблахын тула хэдэн жэшээ баримта дурдая: ажал ехэтэй хүдэлмэреэ машинаар хэдэг болохын тула модо хюрөөдэдэг цехтэ тэрээниие сорт сортоорнь илгаха талмай, модо дамжуулан үгэхэ конвейер тодхогдоо. Модо хюрөөдэдэг хуушан машинанууд шэнэнүүдээр һэлгэгдээ.

Эдэ бүгэдын, мүн хүдэлмэришэдэй эдэбхи хэшээлэй бадарһанай ашаар ажалай бүтээсэ үнгэрөөшэ 4 жэлэй туршада 1,5 дахин дээшэлжэ, продукциин өөрынь үнэ 5 процентээр химдараа.

Мүнөө болоҗо байгаа һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөн һайн үрэ дүн үгэбэ. Модо хюрөөдэдэг цехын мастернууд И. Горячкин, И. Павлов, И. Сурин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг халаанайхид үдэр бүриингөө даабари 115—120 процент дүүргэнэ. Г. Ермолаев, В. Шкора гэгшэдэй модо хюрөөдэдэг бригадынхид һара бүри 2500 кубометр модо хюрөөдэхын орондо 4000 кубометр хүрэтэр хюрөөдэнэ.

Үдэр, халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн Донбассай шахтёр Николай Мамайн үүсхэл манай заводто үргэнөөр дэмжэгдээ. Н. Мамайн жэшээгээр ажаллажа байһан Ю. Кубшинова, И. Белокрылов гэгшэдэй халаанай хүдэлмэришэд үдэр бүри 5—7 кубометр продукци даабариһаа гадуур үгэнэ.

Туйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, ажалай шэнэ шэнэ амжалта туйлаха зорилготойгоор заводой коллектив һунгалтын үдэрые угтаба.

Д. Аюшеев.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ

Үгэдөө хүрэжэ байна

Үнгэрһэн жэлдэ нүхэр Бадмаевагай отарын хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа түлжүүлһэн юм. Хонин һүрэгөө саашадань олошоруулхын тулада мүнөө жэл отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абажа түлжүүлхэ гэжэ шиидээд, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Мүнөө эдэнэр 500 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байнхай. Үнинэй хонишод Сынгэжэб Банзаровна Бадмаева—120 хурьга, Дулмажап Ринчиновна Буянтуева—132 хурьга абанхай. Мүн залуу хонишод Хандасу Жапова, Пагма Жадамбаева 118—120 хурьга абаад, үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байна.

— Мартын тэн хүрэтэр үшөө 100 гаран хурьга абахабди. Тиихэдэ май, июнь һаранuудта 300 хэнзэнүүд абтаха юм. Тиигэжэ 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьган абтаха, — гэжэ ахалагша хонишон С. Бадмаева хөөрэнэ.

Уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула хонишод 350 эхэ хони искусственна аргаар үрэжүүлээ. Эндэхид хурьгадаа кошарнобазова аргаар түлжүүлнэ. Эхэ хониндо 600 грамм үбһэн, 600 грамм зелёнко, 2 килограмм силос, 1 килограмм овёс үгтэнэ. Хурьгадай кормушка соо минеральна тэжээл—дабһа, хөө, шабар ходо байдаг. Отарын хажуудахи худаг дээрэ багахан гэр табигдажа, һайнаар дулаалагданхай. Тэндэ 1,5 тонно уһанай багтаха цистернэ табяатай. Тэрээн доро гал түлигдэжэ, уһан халаагдана. Иимэ юрын арга хэрэглэжэ, хонидоо бүлеэн уһаар уһалдаг болоо. Үдэртөө 2 дахин уһална.

Хонишодой улаан булан һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэ колхозой элдэб һалбаринуудай хүгжэлтые харуулһан диаграммануд, 1958 ондо колхоз юунэй түлөө тэмсэхэ ёһотойб гэһэн стенд, «манай ороной промышленность, хүдөө ажахы, соёл культура зургаадахи табанжэлдэ», «манай кандидадууд» гэһэн монтажууд үлгөөтэй байдаг. Хонишод сүлөөтэй сагтаа газетэ, журнал уншана. Мүн радио шагнадаг. Колхозой партийна организациин секретарь нүхэр У. Д. Гылыпкылов, агитатор нүхэр Цыбиков гэгшэд отарын хонишодой дунда хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

Кударын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишод бүхы һунгагшадта хандаһан КПСС-эй ЦК-гэй Хандалгада харюу болгон, иимээр ажаллажа байна.

Д. Болхоев, манай корр.

Барилгын модо бэлдэнэ

Закаменай аймагай «Дружба» колхозой барилгашад энэ жэлдэ 20 шэнэ гэрнүүдые барижа колхозниггуудтаа үгэхэ, малай 2—3 шэнэ дал бариха юм. Мүн 2000 кубометр модо пиларамада зөөгдэжэ, хюрөөдэгдэхэ.

Хараалһан энэ түсэбүүдээ дүүргэхын тула колхозой правлени барилгашадай хэдэн звено эмхидхээ. Мүнөө 1800 кубометр модон бэлдэгдэжэ, таллуулагдаад байна. Тиихэдэ, арбаад гэрэй модон байра дээрээ зөөгдөө. Модо зөөлгэдэ «ДТ-54» маркын хоёр трактор, 30 гаран мори унаа табигданхай. Комсомолшууд Буда Гармаев, Василий Аюшеев, коммунист Чойжон-Нима Балданов модо зөөхэдөө эрхим һайнаар ажаллажа, бусадтаа үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэр 140 кубометр модо хэдыхэн үдэр соо байрадань зөөгөө.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ зорюулан абаһан уялгаяа дүүргэхын тула колхозой модошод ажал хүдэлмэридөө хамсыгаа шамажа ороо һэн. Тиигэжэ һунгалта болотор 2000 кубометр модо бэлдэхэ гэһэн уялгаяа «Дружба» колхозой модошод амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Петр Очиров.

Манай бэлэг

Совет хүн бүхэн һайндэрые ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтадаг заншалтай болонхой. Энэ нангин үүсхэлые үнэн зүрхэнһөө дэмжэһэн Улан-Удын һүнэй заводой коллектив СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ февраль һарынгаа даалгабариие 5 хоногоор уридшалан дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 70 мянган түхэригэй продукци гүрэндөө үгөө һэн. Мүнөө заводой хүдэлмэришэд эршээ бүри шангадхан ажаллана. Аппаратна цехын хүдэлмэришэд Вера Базарова, Лидия Рупель гэгшэд даалгабаряа 125—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Тиигэжэ мүнөөдэр заводой коллектив кварталайнгаа даалгабариие 97,1 процент дүүргэжэ, һунгалтын һайндэрые угтаба.

А. Чупров.

КОММУНИСТНУУДАЙ, ПАРТИЙНАБЭШЭ ХҮНҮҮДЭЙ БАТА НЭГЭДЭЛЭЙ ТҮЛӨӨ

Москва городой һунгуулиин Калининска округой һунгагшадай суглаан

Һунгуулиин Калининска округой һунгагшадай суглаан Москвада мартын 14-нэй үдэшэлэн болоо. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түб стадион дээрэхи спортын Ордонгой Ехэ зал соо олон мянган хүн суглараба. Тэдэнэрэй дунда хүдэлмэришэд, инженернүүд, наука, культурын ажал-ябуулагшад, алба хаагшад, студентнүүд, Советскэ Армиин сэрэгшэд байлсаба. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадта кандидат КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Никита Сергеевич Хрущевтой уулзахаяа тэдэнэр спортын Ордондо ерэһэн байна.

Нүхэд Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, А. И. Кириченко, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник гэгшэдэй Президиумдэ гарахадань суглаанда хабаадагшад шангаар альга ташаба.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада зорюулагдаһан суглаае КПСС-эй Калининска районно комитедэй секретарь Н. А. Кузнецов нээгээ. Этигэмжэтэ нюурта, Войтовичын нэрэмжэтэ заводой главна технолог В. В. Горчилинда хамагай түрүүн үгэ үгтэбэ. Советскэ нинтын, гүрэнэй байгуулалтын хүсэн түгэлдэр байһые, марксизм-ленинизмын хамагые илагша һургаалай үнэн зүб байһые гэршэлэн харуулһан советскэ арадай элитэ ехэ амжалтанууд тухай нүхэр Горчилин хэлээ.

«Серп и Молот» заводой булад шудхагша Б. Н. Рябов суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, энэ жэлэй һунгалтые предприятиингаа коллективэй ямар амжалтатайгаар угтахаяа байһые баясхалантайгаар мэдүүлээ. Мартын 16-най үдэр—советскэ демократиин илан мандажа байһые, Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын, арадай бата нэгэдэлтэй байһые шэнээр харуулһан үдэр болог лэ гэжэ нүхэр Рябов хэлэбэ.

Арадай элүүрые хамгаалха асуудалда Коммунистическэ парти саг үргэлжэ анхаралаа табина гэжэ советскэ интеллигенциин алдарта түлөөлэгшэ врач Е. И. Каневская мэдүүлээ.

Техническэ науканuудай доктор, Москвагай энергетическэ институдай профессор В. В. Мешков бэлэдхэл һайнтай научна хүдэлмэрилэгшэдые һурган гаргаха тухай, наукын хүгжэлтэ тухай хэлээ. Манай Эхэ ороной эрхим хүнүүдэй һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлгэнь бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ тэрэ мэдүүлһэн байна. Совет арадай культурна, техническэ эрдэмэй хэмжээлэшэгүй ехээр дээшэлжэ байһан, манай социалистическэ гүрэнэй хүсэ шадалые бүхы дэлхэйдэ мэдээсэһэн хэмэл одонуудай огторгойн хии руу табигдаһан, СССР-тэ түрүүшын атомна электростанциин баригдаһан, 10 миллиард электроновольт хүсэтэй дэлхэй дээрэхи эгээн ехэ синхрофазотроной байгуулагдаһан ушар, мүн бусадшье амжалта манай ороной эрхим хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлгын бэелүүлэгдэжэ байһые гэршэлэн харуулна.

Манай ороной наука, техникэ болон культурын туйлай ехэ хүгжэлтэ арадай ажахые амгалан ёһоор хүгжөөхэ, советскэ арадай ажана байдалые һайжаруулха, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана.

«Москабель» заводой техник-конструктор Г. И. Белова һунгуулиин Калининска округой залуушуулай үмэнэһөө үгэ хэлээ. Хүбүүд басагадай бэлиг шадабаряа элирүүлэн харуулха угаа ехэ арга боломжын совет орондо байгуулагдаһан тухай нүхэр Белова хөөрөө.

Коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө, Коммунистическэ партиин, совет арадай үнэн сэхэ хүбүүн Н. С. Хрущевой түлөө мартын 16-да эдэбхитэйгээр дуугаа үгэхыень үгэ хэлэгшэд уряалһан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Н. С. Хрущев суглаагшадаар халуунаар угтагдан, суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

„КОММУНИСТНУУДАЙ БОЛОН ПАРТИЙНАБЭШ ДУУГАА ҮГЭХЫЕНЬ КОММУНИСТИЧЕСК

Манай кандидадууд

М. А. ЧЕРНЫШОВ.

А. У. ХАХАЛОВ.

М. А. ЯСНОВ.

А. И. ХАБАЕВА.

А. И. ПОКРЫШКИН.

Н. Я. РЫБНИКОВА.

Д. Б. ТАХАНОВ.

Шахтёрнуудай баяр

Хорин жэлэй саада тээ үглөөнэй улаа наранаар үргэн ехэ талада хонишон бурядай хонгёо аялгата дуун дуулдагша һэн. Тэрэ талада мүнөө шахтёрнуудай город урган бодоо. Хонишон бурядай дуунай орондо мүнөө нүүрһэ малтагшадай газар урбуулан тэһэлхэнь, шулуу нүүрһэ зөөжэ ябаһан хүсэ ехэтэй ашаанай машинын хүнхинэхэ абялан соностоно.

Анха түрүүшынхеэ тонно нүүрһэ малтажа гаргахань шахтёрнуудта хүндэ байгша һэн. Юундэб гэхэдэ, нэгэшье механизм байгаагүй юм. Бухы ажал гараар хэгдэгшэ бэлэй. Харин мүнөө тад ондоо болоо. Нүүрһэнэй «Горняк», «Донбасс» комбайн, шорой, нүүрһэ ашадаг машинанууд, хүсэ ехэтэ транспортёрнууд, «ЭШ-4-40» гэжэ шэнэ экскаватор гэхэ мэтын машинанууд зайн галаар хүдэлнэ. 1500 киловатт хүсэтэй шэнэ турбина энэ жэлэй хоёрдохи хахад соо центральна электростанцида табигдахаар хараалагдана.

Городнай жэлһээ жэлдэ урган хүгжэнэ. Больница, поликлиникэ, хүүгэдэй сад, ясли, антекэ болон 200 гэр һүүлэй хоёр жэл соо баригдаа. 1953 он болотор хооһон байһан газарта хоёр дабхар гэрнүүд баригданхай. Пушкинай нэрэмжэтэ, Профсоюзай, Хүдэлмэришэнэй, Колхозой гэжэ шэнэ үйлсэнүүд бии болонхой. 320 хүнэй һууритай, элдэб олон таһагуудтай «Шахтёр» гэжэ Культурын ордон баригдажа, жэлэй эхиндэ ашаглалгада оруулагдаа 400 хүнэй һууритай арбан жэлэй һургуулиин байшан, 92 хүнэй байха хамтын байра баригдажа, дүүрүүтэй байна. Городой үйлсэнүүдтэ 25 мянган модон һуулгагдаа.

Һүүлэй 4 жэл соо шулуу нүүрһэ малталга 1953 онойхидо орходоо 2 дахин ехэ болобо. 1965 он болотор шулуу нүүрһэ малталга 5 дахин ехэ болохоор хараалагдана. Холбоолжоной, Загастайн, Олон Шэбэрэй разрезһээ мүн эды шэнээн шулуу нүүрһэн малтагдаха ёһотой юм. Мүнөө хирпиисын, модоной заводууд, хэмэл шулуу гаргадаг завод баригдажа байна.

Галуута-Нуурай хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ Николай Мамайн үүсхэлээр хүдэлэн, ехэ амжалта туйлажа байнхай. Табадахи шахтын шахтёрнууд үдэрһөө үдэртэ амжалта туйлана. Жэшээнь, нэгэдэхи, гурбадахи участогууд (хүтэлбэрилэгшэдынь Малыненко, Анисимов) үдэр бүри нормоһоо гадуур 113—116 тонно шулуу нүүрһэ үгэжэ байна. Гадна, Яковлевай, Бакановай бригаданууд таба табан тонно шулуу нүүрһэ түсэбһөө гадуур үгэжэ, бүгэдарадай һайндэр — һунгалтые баяр баясхалантайгаар угтаба.

А. ТУДИНОВ,
табадахи шахтын проходчик.

Ажабайдалайнгаа улам һайжархын түлөө

Манай орондо ажалша хүнэй байдалые улам һайжаруулхын түлөө ехэ оролдолго гаргагдадаг гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ амаралтын, мүн һайндэрэй урда тээ хүдэлмэриин үдэр хороогдоо, пенси тухай хуули гаргагдаа. Эдэ бүгэдэ ажалша зоной байдалые улам һайжаруулна. Ажалша эхэнэртэ, эхэнүүдтэ түсгаар анхарал хандуулагдадаг байна. Олон үхибүүдэй эхэ алдар солотой хүн болонхой. Гүрэнһөө хэмгүй ехэ туһаламжа, тэдхэмжэ тэдээндэ үгтэнэ.

Би арбан үхибүүдэй эхэб. Эдэнэрээ хүмүүжүүлхэ хэрэгтэмни гүрэн аргагүй ехэ туһаламжа үзүүлээ. 1940 онһоо хойшо һара бүриин тэдхэмжэ гүрэнһөө абадаг болоо һэм. Гадна, үхибүү түрэхэ бүримни 2000—3500 түхэриг хүрэтэр нэгэ доро тэдхэмжэ үгэдэг. Эдэ бүгэдые тоолохо болоо һаа, 40 мянга шахуу түхэриг мүнгэ абааб.

Манай орондо эхын алдар, эхын баяр гээшэ хизааргүй. Олон үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэн эхэнэртэ тэдхэмжэ үгэхэһөө гадна, гүрэн үшөө медаль, орденоор шагнадаг байна.

Арбан үхибүү хүмүүжүүлһэн жиирэй эхэнэрби. «Эхын медаль» гэжэ гурбан шатын медаляар, «Эхын алдар» гэжэ хоёр шатын орденоор шагнагданхайб. Арбадахи үхибүү түрэхэдэм «Эхэ герой» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо һэн.

Минии үхибүүд бултадаа эрдэм һургуулитай болонхой. Эгээ бага хүбүүмни 3-дахи класста һурана. Олон үхибүүдтэй жиирэй эхэ социализмын оронһоо бэшэ тээ хаана иимэ эрхэ эдлэхэ байгааб!

Мүнөөдэр совет гүрэнэй дээдын засаг түрэдэ эрхим хүнүүдээ һунгажа байхадаа эдэ бүгэдые хуу бодожо ябанаб. Манай арад зоной ажабайдалай улам һайжархын, Эхэ оронойнгоо һалбаран мандахын түлөө эрхим хүнүүдээ засаг түрэдөө түлөөлнэбди.

Э. Охолина, гэрэй эзэн эхэнэр.
Зэдэ. Петропавловка.

Залуушуулай зол жаргал

Үнгэрэгшэ жэлэй хабар Хориин дунда һургуули дүүргээ һэм. Һүүлээрнь түрэл колхоздоо, эжы, баабайнгаа хүдэлжэ байһан отарада хонишон болохо гэжэ шиидээ бэлэйб.

Малша бурядай бүлэдэ түрэһэн хадаа мал ажал тухай юрэнхыгөөр мэдэдэг һааб заб. Тиигэбэшье, ёһото хонишон болохын тула ехээр оролдохо хэрэгтэй. Гадна, хэһэн ажалдаа дуратайгаар хандаха шухала. Хони һайнаар харадаг боложо шадабал, баһал хүндэтэй мэргэжэл байна бшуу. Хоёр—гурбан жэлэй турша соо колхоздоо хонишоноор хүдэлөөд, ажалай дүй дүршэлтэй болоһон хойноо дээдэ һургуулида орожо, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэйб.

Ара Байса гэжэ нютагта манайхин нэгэ бүлэг эхэ хонидые харанабди. Хониднай бараг һайн үбэлжэжэ байна. Дүрбэн зуу шахуу хурьгад абтаад, хоролтогүйгөөр томо болгогдожо байнхай.

Манай колхозой хонишод «Улаан Одон» колхозойхидой үүсхэл халуунаар дэмжээ. Колхозойнгоо хонишодтой хамта бидэнэр 100 эхэ хонин бүхэнһөө 140-һөө үсөөн бэшэ хурьга абаха уялгатай ажаллажа байнабди. Энэ уялгаяа бэелүүлхын тулада бүхы шадалаараа оролдогдоно. Хэнэлүүлхэ хонид отондо оруулагдаа.

Түрүүшынгээ жэлдэ хонишоноор ажаллажа, өөрөө харюусалгатайгаар хүдэлжэ эхилхэдээ, олон юумэ мэдэхэгүй байгааб. Эжы, баабаймни намда һургаал абамаар юумэ хэлэжэ үгэдэг.

Мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ арадай сүүдтэ һунгаа һэм. Мүнөө гүрэнэйнгөө дээдын засаг түрэдэ баһал түрүүшынхеэ һунгахам гээшэ. Хүршэ аймагаймнай суута хонишон нүхэр Б. Б. Санжиева СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэнхэй. Хонишон Санжиевагаа дээдын засаг түрэдэ баяртайгаар һунгахамнай.

СССР-эй дээдын засагта депутадуудые һунгахадаа Эхэ оронойнгоо һалбаран мандахын түлөө, манай ороной залуушуулай жаргалта байдалай түлөө дуугаа үгэбэ гээшэб гэжэ бүхөөр этигэнэб.

О. Дондокова, Хориин аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон.

Улан-Удын судна заһабарилгын, бүтээлгын заводой токарь Дашинима Очиржанович Дамбаев СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, халаан бүридөө хоёр нормо дүүргэнэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Д. Дамбаев хүдэлмэриидэ байна.
А. Мантаевай фото.

Ч-Ц. САНЖИЕВ.

Залуу һунгагшын һанал бодол

Энгэй малша бурядай хүбүүн би,
Эрдэм бэлигэй орьёл өөдэ зоринхойб.
Эгээн түрүүшынхеэ хүндэтэ нангин
Эдлэн байһандаа ехын ехэ баяртайб.
Сэбэр һайхан бюллетень мүнөө гартамни,
Сэдьхэлээ хүдэлгэн, омогтой хүхюун зогсоноб.
Тэрэ холын гайхамшаг асари хүдэлөөн..
Түүхэтэ ехэ тэмсэлэй үеые һананаб.
Аажам Россин аглаг дайда дээгүүр
Агуу Октябриин дүлэн-гэрэл сасараад,
Ажалша малша бурят арадтам,
Зол хубиинь мүнхэ һүлдэ асараал.
Эрхэ сүлөө, энхэ байдал батажаад,
Эрдэмэй далай нютагтам эбхэрэн ерээл.
Ажалай дорюун баатар хүсэн мушхараад,
Амжалтын дуунууд сууряа татан зэдэлээл.
Элдин дайдынгаа элшэтэ арюун наран доро
Эдир наһанай жаргал эдлэн урганабди.
Эды шэнээн һайхан байдал заяаһандань
Эхэ ороноо магтан, омогтой дууланабди.
Иимэл хадань арюун хүсэл, дураяа
Инаг Партидаа, арадтаа бултынь үгэхэбди!
Үндэр дээдэ түрэ засагтаа мүнөөдэр
Үнэн шударгы хүбүүд, басагадаа һунганабди.
Арюун хэрэгэй бюллетень бариад гартаа,
Аба ороной эдир үетэн барандаа,
Элдэб олон хэлэн дээрэ хэлэнэбди:
«Инаг түрэл Партимнай, һайн даа!

ДЕПУТАТ БОЛГОЕ

(Арадай дуун)

Хадын модоной үндэрынь шэлэжэ,
Ханата үндэр байшан бодхое.
Хамаг зоной эрхимынь һунгажа,
Верховно Соведтэ депутат болгое.

Боориин модоной үндэрынь шэлэжэ,
Буланта үндэр байшан бодхое.
Булта зоной эрхимынь һунгажа,
Верховно Соведтэ депутат болгое.

Уулын модоной үндэрынь шэлэжэ,
Угаа үндэр байшан бодхое.
Улад зоной эрхимынь һунгажа,
Верховно Соведтэ депутат болгое.

Р. Хабтагаев бэшэжэ абаба.

ТОО

☆ 1957 ондо 6 миллион
мянган дүрбэлжэн метр
хын шэл гаргагдаа. Энэнь
оной хэмжээнһээ 1 милл
862 мянган дүрбэлжэн метр
ехэ болоно.

☆ 1953 онойхитой жэшэ
нёдондо 1,5 дахин ехэ эл
роэнерги үйлэдбэрилэгдөө

☆ Ороң соогоо томохон
люлоз-хэмэл торго бүт
комбинадай барилга Каб
скын аймагта 1957 ондо эх
бэ.

☆ Нүүрһэ малталга дү
жэлэй туршада хоёр ш
дахин ехэ болоо гэхэ гү,
474 мянган тонноор нэмээ

☆ Республикын ой модо
предприятинууд үнгэрэ
жэлдэ 1953 онойхиһоо х
миллион үлүүтэй кубометр
модо оронойнгоо барилган
та эльгээгээ.

☆ Үнгэрһэн 4 жэлэй ту
да Тимлюйдэ цементын з
Улан-Удэдэ һүнэй завод,
луута Нуурта 7/8 гэжэ
шахта ашаглалгада оруу
даа.

☆ Капитальна бари
мүнгэ зөөри һомололго
онойхитой сасуулбал 3 д
ехэ болоо.

1954—1957 ондо
байрын барилгада 282 ми
он 800 мянган түхэриг гү
зөөри гаргашалагдаа. Т
жэ эдэ жэлнүүдтэ 300
мянган дүрбэлжэн метр
майтай гэр байра ашагла
да оруулагдаа.

☆ Түмэр бетон хэрэгсэл
дые бүтээхэ Таловска заво
барилгын материалнуудые
лэдбэрилхэ Татауровай ко
надай, Тимлюйн асбесто
ферэй заводой, мүн бусад
нэ шэнэ предприятинуудай
рилга түлэг дундаа ябажа
на.

☆ Республикын совхоз,
хозуудаар үнгэрэгшэ 4 ж

Бурят-Монголой АССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөл

Манай гүрэнэй дээдын засагта эрхим хүнүүдээ мүнөөдэр һунгажа байхадаа туйлаһан амжалтаяа эрьежэ харалтай болоно. Мүн манай республикын саашадаа хүгжэхэ зам харахада баһал һонирхолтой.

Бурят-Монгол нүүдэл мал ажахытай, гээгдэнги хизаар байһанаа, совет засагай жэлнүүдтэ хүгжэнги индустриально-аграрна социалистическэ республика болонхой. Революциин урда тээхидэ орходоо промышленностиин бүтээн гаргадаг бүхы продукцинь 50 дахин шахуу ехэ болоо. Арадай ажахыда бүтээгдэһэн бүхы продукциин 80 процентнь промышленностиин бүтээһэн продукци болодог. Хүдөө ажахыда эрид ехэ хубилалта хэгдээ. Малай ашаг шэмэ нилээд дээшэлээ, республикамнай оронойнгоо зүүн зүгтэ хони олоор үсхэбэрилдэг нютагуудай нэгэн болоо юм. Совет засагай жэлнүүдтэ Бурят-Монголой тарилгын талмай гурбаһаа үлүү дахин ехэ болоо.

Республикымнай байгаалинь баян дэлгэр. Бурят-Монголдол адли элдэб үнгын элбэг дэлбэг ашагта малтамалнуудтай хизаар, республиканууд Советскэ Союз соо үсөөн юм. Вольфрам, молибден, силлиманит, боксит, үнгэтэ металлнууд (цинк, туулган, зэд, мүнгэн, алтан болон бусад), түмэрэй, марганцева руда, асбест, графит, барилгын элдэб материалнууд, химическэ түүхэй эд республикадамнай ехээр олдонхой. Мүн БМАССР-эй газар дээрэ 50 гаран газарта шулуун, хүрин нүүрһэн олдоһон байна. Хүн зоной бэедэ туһатай элдэб олон аршаанууд, аршаантай нуурнууд республикадамнай олон бии. 300 гаран аршаан мүнөө олдонхой. Хэдэн газарта байгаалиин газ, нефть гарадаг гэжэ тодоронхой.

Үнэтэй арһатай элдэб үнгын ангуудайнгаа баялигаар БМАССР Советскэ Союз дотор түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлнэ. Бурят-Монголдо амидардаг булган, хэрмэн, ондатра, үнэгэн, һолонго, үен болон бусад ангууд ехэ олзо үгэдэг юм. Баргажанай булган дэлхэй дээрэ эгээл эрхим арһатай булган гэжэ тоологдодог.

Республикын гол мүрэн, нуур намагуудта элдэб түрэлэй үнэтэй загаһад—омоли, хадара, сагаан загаһан, тула, хилмэ, зэбгэн, ясь болон бусад бии.

Зүүн Сибирьтэ баригдадаг бүхы загаһанай 40 процент шахуунь Байгал далайһаа баригдана. Тиихэдэ энэ далайда үнэтэй сэнтэй загаһан болохо омоли элбэг.

Бурят-Монголой гол мүрэнүүд гидроэнергетическэ баялигаар элбэг. Жэшээнь, Сэлэнгэ мүрэн энэ талаар Кама, Днепр мүрэнүүдһээ булюу. Сэлэнгэ мүрэнэй урадхалай тэг дунда (СССР-эй газар дээрэ) 1 миллион гаран киловатт хүсэтэй томо гидроэлектростанци барижа болохоор гэжэ мэргэжэлтэд тухайлаа. Тэрэ гидроэлектростанци жэлэй туршада 7 миллиард гаран киловатт-час электроэнерги бүтээн гаргажа шадаха байна.

Мүн республикын ондоо томо томо мүрэнүүд (Баргажан, Дээдэ Ангар, Эрхүүд болон бусад) гидроэнергеэр баһал баян юм. БМАССР-эй мүрэнүүдэй гидроэнергиин баялиг 15 миллион шахуу киловатт болоно.

Эдэ бүхы байгаалиин баялиг республикын арадай ажахые бүри ехээр һалбаруулха эрхэ нүхэсэл олгоно. Ашагта малтамалнуудай баялигта түшэглэн, Бурят-Монголдо малтамалнуудые абадаг промышленность табан жэлнүүдэй үедэ бии болоо юм. Республикын баруун урда зүг
мүрэнэй эхин багаар урдань хүн зо
лай ябадаггүй байһан газарта Зэдын
рам-молибденэй комбинат урган бол
дэ шэнэ социалистическэ хото бол
родок, мүн хүдэлмэришэнэй томо то
хонууд—Холтосон, Инкур, Баян Г
болоо. Бурят-Монголой зүүн хойто
Баунтын тайга соо Ципиканай при
управлениин алта абадаг прискэнүү
дэлнэ. Мүн Галуута Нуурай шулуу
һэнэй база дээрэ Бурят-Монголдо
һэнэй промышленность байгуулагд
Республикын барилгын материал
промышленность түргэнөөр хүгжэ
Тимлюйн цементын завод, Улан-Уд
лэй завод энэ һалбариин эгээл томо
прнятинуудай тоодо ороно. Бурят-М
ой модоной промышленность нилээд
хүгжөөгдөө. Оронойнай городуудта
дай ажахын шухала һалбаринуудта
лион гаран кубометр модон манай
эльгээгдэдэг. Мүн загаһанай, хүдө
хын продуктнуудые буйлуулдаг пр
ленна предприятинууд республикад
гуулагданхай.

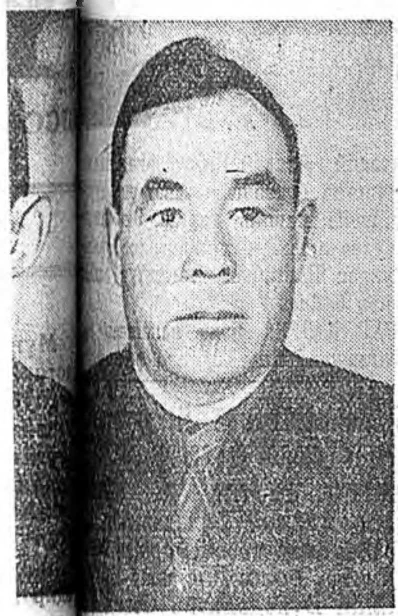
Бурят-Монголой элбэг баян түүх
энергиин баялиг мүнөө үшөөл хүсэд
нээр хэрэглэгдэнэгүй гэжэ онсолон
лэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, республ
най хэрэгтэй нүүрһэнэй оройдоол хэ
эндэһээмнай абтана. Жэл бүри нам
гаһан модоной 10 процентһээ баг
догдоно. Гол мүрэнүүдэймнай
һаа оройдоол 1 мянган киловатт
хүсэн абтадаг. Республикын түү
энерги бии болгохо баялиг яаха
дутуугаар хэрэглэгдэнэб гэхэдэ,

...ҮНҮҮДЭЙ НЭГДЭЛЭЙ КАНДИДАДУУДТА «...АРТИ БУХЫҺУНГАГШАДЫЕ УРЯАЛНА!»

(КПСС-эй Центральна Комитедэй Хандалгаһаа).

* * * * * *

Манай кандидадууд

П. Н. АНДРЕЕВ.

Х. Н. НАМСАРАЕВ.

Б. Б. САНЖИЕВА.

В. Р. ФИЛИППОВ

В. Г. БОЛЬШАКОВ.

Ж. Б. ВАНКЕЕВ.

Л. А. УВАРОВА.

...РИМТАНУУД

...шада 250 мянга гаран гек... шэнэ, боро газар элдүүри... ...ээ, уһалагдадаг талмайнь ... мянган гектараар үргэдхэг...

... һүүлэй 2 жэл соо МТС, ...хозууд 2448 шэнэ трактор ... хүсэтэйдэ тоолоходо), та... ...най 870, силос хуряаха 300 ... комбайн, 620 сеялкэ ...

... Республикын колхоз, сов...зуудаар һү һаалга 1954 он... хойшо 2,2 дахин, гахайн ... абалга 2,4 дахин, нооһо ...шалалга 1,8 дахин нэмэбэ.

... 1953 ондо үнеэн бүриһөө ...да жэшээгээр 504 кило... ...ми һүн һаагдаһан байбал, ...ондо жэл 1283 литр һааг...

... 1957 ондо республика до...най 37 мянга шахуу гектар ...рта кукуруза таригдаһан ...на.

... 1958 оной январиин 1-дэ ...публикын бүхы ажахынууд... 1292,7 мянган хонин бии ...гаа. Энэнь 1953 онойхиһоо ... мянгаар олон болоно.

... 1953 ондо колхоз, совхо...знай 401 центнер на... 3742 центнер на...тар нооһо гүрэндэ ту...һан байбал, нёдондо ... центнер нарин, 12976 ...нер нарибтар нооһо ту...гаа.

... Республикын больницын ...певтикын корпус, полик...кэ ашаглалгада оруулаг... хирургиин корпус бариг... байна.

... һүүлэй дүрбэн жэл до... ажалай инвалидуудта 122 ...он түхэригэй туһаламжа ...ю.

... 1956—1957 онуудта 34 ..., 53 культбаза, 37 улаан ..., 18 библиотекэ бариг...

Арадайнгаа жаргал дууланаб

Мүнөөдэр Эхэ оронойнгоо засагай дээдэ газарта —СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха үдэрнай. Түрэл Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр манай орон һүүлшын дүрбэн жэл соо ямар ехэ амжалта туйлаа гээшэб. Үнэхөөрөөшье, ороноймнай промышленность, хүдөө ажахы гайхалтай ехээр хүгжэжэ, арад зонoймнай ажабайдал бүри һайжарна. Энээнтэй хамта соёл гэгээрэл үргэнөөр дэлгэрээ. Тиигэжэ 1954 оной һунгалтын үедэ арадайнгаа урда партимнай табиһан зорилго хүсэд бэелүүлэгдээ.

Мүнөөдэр түрэл засагайнгаа дээдэ газарта эрхим хүбүүд, басагадаа эльгээхэдээ, Эхэ оронойнгоо, түрэл арадайнгаа зол жаргалай түлөө үндэр дуугаа үгэнэ гээшэбди.

Сарюун һайхан бодолой сээжэ зүрхэндэм булгилжа байһан тухай шүлэгөөр иигэжэ хэлэхэ дурам хүрэнэ:

Түрэл партимни! Шинии заабаряар
Түбхинэн хүгжөөл манай байдал.
Заяата һургаалшни гэрэл сасаад,
Замбуулин дэлхэйдэ жаргал асараал.

В. Петонов, поэт.

Партиингаа тогтоол һайшаанаб

Гүрэн түрынгөө дээдэ зургаанда өөһэдынгөө түрүү хүбүүд, басагадые һунгахадаа, зол жаргалта байдалаа улам ехээр хүгжөөхын түлөө дуугаа үгэхэ байнабди.

Түрэл партиимнай Центральна Комитедэй февральска Пленум колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай шухала шиидхэбэри гаргаа. Би КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэрие һайшаан дэмжэхэ зуураа, Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздоо ошожо, ажахыень хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаар шиидээб.

Колхозуудай өөһэдтөө трактор, машинатай болоходонь, механизаторнууд тарян ажалда, тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлмэрилхэ гол хүсэн болохо байна. Колхоздоо гэшүүн боложо ороод, трактористаар хүдэлмэрилхэдөө, һү, тоһо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкые хүсэхын түлөө тэмсэлдэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсаха байнаб.

Б. Дашинимаев, Сэлэнгын МТС-эй тракторист.

Түрүүшынхеэ һунгахам

Би мэнэ һаяхан 18 наһаяа гүйсэбэб. Тиигэжэ Эхэ оронойнгоо засагай дээдэ газарта һунгалсаха агуу ехэ эрхэтэй болоһондоо тон ехэ баяртайб. Мүнөөдэр бүхы Советскэ гражданинуудтай хамта коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй дэбжүүлһэн кандидадуудай түлөө үндэр дуугаа үгэхэм.

Манай ороной залуу үетэнэй урда үргэн ехэ зам нээгдэнхэй. Советскэ Конституцяар олгогдоһон, һургуулида һураха эрхые хэрэглэжэ, мэргэжэлтэй боложо байнаб. Һургууляа дүүргээд байхадаа, гурбан жэл соо ойлгожо, мэдэжэ абаһан юумэеэ бодото ажал дээрээ хэрэглэхэ бологдоно. Тиигэжэ гүрэнэйнгөө аша туһые харюулха уялгатайбди. Бидэнэр саашадаашье дээдэ һургуулитай болохо арга боломжотойбди.

Галина Антонова, Улан-Удын медицинскэ училищиин студентка.

Ц.ДОНДОКОВА.

Партидаа

Түрэл Партим!
    Жагсаашьегүй һаа зэргэдэш,
Түрэл гээд,
    нэрлэхэ ёһоороо нэрлэнэб.
Зуун жэлнүүды
    урагшань хараад нэбтэ,
Зоноо хүтэлнэш
    ехэ замаар,
        мэдэнэб.
Зүгөөр парти тухай
    мүнөө хэлэхэдээ,
Зүрхэеэ уудалан,
    нангин үгэнүүды
        бэдэрнэб.
Олдоод орхиногүй
    зохимоор үгэнүүд,
        бэрхэтэй.
Олон поэдүүдэй
    зохёол шэмэглээ тэдэнэр.
Үлүү юумэ
    олон үгөөр тоолонгүй,
Үнэн зүрхэнһөө
    онсо хэлэхэб батаар:
Эхэһээ түрэһөөр
    Эхынгээ үзэһэн зоболонгы
Энэ бэедээ
    хараагүйб шинии ашаар.
Бүри минии
    дэлхэйдэ түрөөгүй үедэ
Бурят нютагтам
    шинии туяа тараад,
Торожо унатараа
    барлаг ябаһанаа баянайда,
Толгойгоо үргөөд
    эхэмни миһэлзэн хараа.
Бурят басаган
    Ленинэй ном шудалаад,
Бүхы үетэнөөрөө
    эрдэмэй жолоо баряад лэ,
Һайхан хэрэгтэ
    зорюулхаб бүхы шадалаа.
«Һайн даа, Партимни!»
    гэнэб буряадаар.
(Эдир наһан гэжэ суглуулбариһаа
    абтаба).

Колхознай хүгжэжэ байна

Мүнөөдэр манай колхозой гэшүүд эрхим хүбүүд басагадаа Верховно Совeдэй депутадууд болгон урматай баяртайгаар һунгахань. Энэ үдэрые малшад, һаалишаднай бэлэг ехэтэйгээр угтаба.

Колхозоймнай һаалишад һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, аймаг соогоо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй февраль һарын дүнгөөр түрүү һуури эзэлээд, КПСС-эй айкомой, ажалшадай депутадуудай аймсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг абанхай. Һаалишад Норжима Пурбуева, Екатерина Жаркова, Дашинима Нимаева, Янжама Митапова болон бусад жэшээ харуулан ажаллажа, үндэр бүтээсэ туйлана. Эдэнэр нёдондо үнеэн бүриһээ 1200—2300 литр һү һааһан юм.

Үнгэрһэн дүрбэн жэл соо манай колхоздо нилээд ехэ хубилалта болоо. Нёдондо һү һаалгаяа хараа байса дээшэлүүлээбди. Жэшээлхэдэ, 1956 ондо үнеэн бүриһөө 400—500 литр һүн һаагдаһан һаа, үнгэрһэн жэлдэ 1061 литр һаагдаба. Тиигэжэ һү абалгаяа гансахан жэл соо урдынхида орходоо нилээд ехээр нэмээгээбди.

Зарим һайн дүнгүүдые туйлаха хэрэгтэ колхозой партийна эхин организаци ехэхэн үүргэ дүүргээ. Коммунистнууднай колхознигуудаа ажалай габьяада зоригжуулан, шэнэ амжалтын замаар хүтэлбэрилнэ. Мал ажал дээрэ олон коммунист эльгээгдэжэ, һүнэй-товарна фермэдэ 8 хүнһөө бүридэһэн партийна группа бии болгогдоо. Үнгэрһэн жэлһээ хойшо малшадаймнай байра байдал һайжаржа, ажалайшье эдэбхи нилээд дээшэлбэ. Хонишод, һаалишаднай өөһэд хоорондоо мүрысэнэ, тэрэнэйнь дүнгые коммунистнууд шалгажа байдаг.

Олзо доходой дээшэлхэтэй хамта ажалай түлбэришье һайжараа. Мүнөө һаалишаднай олоһон ажалта үдэр бүридөө һарын һүүлээр 5 түхэриг абана. Мүн нэмэлтэ түлбэри мүнгөөр үгтэдэг.

Далайса ехэтэйгээр ажаллажа байһан колхознигууднай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Совeдэй хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэришэдтэ хандаһан Хандалгада, КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолдо харюу болгон, 1958 ондо үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха уялга абаа юм. Энэ уялгаяа дүүргэхын тула түрүүшын алхам хэгдээ.

Д. БАДМАДАШИЕВ, Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой партийна организациин секретарь.

Өөһэдөө машинатай болохомнай

Бархан үндэр уулын хормойдо түбхинэһэн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой (Курумкан) түхэл шарайнь һүүлэй жэлнүүдтэ танигдахаар бэшэ болоторoo хубилаа. Хайшаашье хараашэб шэнэхэн гэрнүүд, һэльбэн заһабарилагдаһан хашаа хоройнууд. Колхознай жэл бүри баяжана. гэшүүдынь шанга шадалтай, тэниглэн, культурна ажаһуудалтай боложо байнхай. Жэшээнь, урзанда жэлдэ колхозоймнай доход миллион түхэриг боложо, ажалта үдэртэ 5 түхэриг хубааһан байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 3 миллион 200 мянган түхэриг болоо. Тиин ажалта үдэр 7 түхэриг хубааһан байнабди. Энээнэй хажуугаар колхозой гэшүүд талха таряа, һайнаар ажаллаашадынь хонии. хурьгашье нэмэлтэ түлбэридэ абаһан байна. Эдэ бүгэдэ хадаа манай түрэл парти, правительствын анхарал оролдолгын ашаар туйлагдаһан байна бшуу.

Мүнөө колхозуудые улам хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха, тэдэнэй машина, техникые колхозуудта худалдаха гэһэн партиин ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые манай колхозой гэшүүд тон халуунаар һайшаан угтаа. Эдэ үдэрнүүдтэ бидэнэр тус тогтоолтой танилсажа, өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, «ДТ-54» маркын 11, «Беларусь» маркын 5 трактор, хүдөө ажахын бусад техникэ абаха гэжэ хэлсээбди. Эдэ машина, техникэ худалдажа абахадаа 3—4 жэлэй туршада тоосохо байнабди.

Мүнөөдэр СССР-эй Верховно Совeдэй депутадуудые һунгажа байхадаа һунгагдаһан үнэн сэхэ хүбүүд, басагаднай арад зондоо алба хэжэ, Эхэ ороноо улам баян болгохо хэрэгтэ ехэхэн үүргэ дүүргэхэ гэжэ найданабди.

Манай колхозой гэшүүд СССР-эй Верховно Совeдэй депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэдэй түлөө мүнөөдэр бултадаа ерэжэ дуугаа үгэхэмнай.

Б. Шагдарон, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гашуун.

... хүүгаар шэнжэлэгдэнхэй, мүн тэдэ... ...гээл һайнаар, зүбөөр ашаглаха то... ...тусэб хараа, научна ёһоор табигда... ... байха юм.

...ной зүүн тээхи нютагуудай элбэг ...гаалиин баялигые түргөөр ашагла... ...жэ зурагаадахи табанжэлэй түсэб ...КПСС-эй XX съездын заабаринуудта ...хэй.

... табанжэлдэ БМАССР-эй промыш...ниин бүхы һалбаринууд ехээр хүг... ... Бии байһан предприятинууд бү...гээр ашаглагдадаг болохо, тиихэдэ ...предприятинууд баригдаха.

...ССР-эй арадай ажахые түргөөр хүг... ... республикын байгаалиин баяли...гуудыень гүйсэдөөр ашаглахын ... түбхын түрүүндэ электроэнер... ...ээр абадаг болохо шухала. Энэ зорил...лхын тулада республикын мүнөө ...һан томо электростанцинууд бүри ...гдэхэ юм. Галуута Нууртахи хүрин ...нүүрһэнэй хажууда томо электро... байгуулха гээшэ шухала зорилго ...ээр электростанци республикын тэг ... нютагуудай промышленностиие ...ээр хангажа байха ёһотой. Энээнтэй ... Сэлэнгэ мүрэнэй энергиин баяли...БМАССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгэ...лхэ шухала.

...хүй энерги абадаг болоһоной ашаар ...ажахыда бии байгаа силлиманит, ун... ...шухаг металл, боксит, һайн шанар... ...нүүрһэ болон бусад малтамалнуудые ...ашаглаха ажахыда хэрэглэдэг болохо ...бда.

... үедэ Кяхтын силлиманидай рудае ...болохо арга боломжонуудые шэн... ...ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Гли... ...металлическа алюмини, мүн нимэ ...ниин сахюур хоёрой холисо, титан. ... материал гэхэ мэтые бүтээхэдэ ...манит һайн түүхэй эд болодог.

Мүн Түгнын хоймордохи эрхим шанартай нүүрһэ, Зангарайн аймагай химическэ талаар холисогүй извёстко болон бусад түүхэй эд хэрэглэжэ боломоор.

Зүүн Саяанай ашагта малтамалнуудые (боксит, үнгэтэ, шухаг металл, асбест, графит болон бусадые) бултыень ашаглаха гэһэн зорилго Бурят-Монголой үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ шухала зорилгонуудай нэгэн мүн.

Үдэ, Хёлго, Сүхэ, Итанца, Сэлэнгэ мүрэнэй бассейндэ, баялиг ой модоной база дээрэ томо целлюлозно завод Бурят-Монголдо баригдажа байна. Мүн Байгалай зүүн эрьедэшье ой модон ехээр ашаглагдадаг болохонь.

Һаяын жэлнүүдтэ Улан-Удэдэ нимэ шэнэ промышленна предприятинууд баригдаха: инструментальна завод, автомобиль заһабарилдаг завод, түмэр бетонно хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг томо завод, арһа-гуталай комбинат, томо мебельнэ фабрика, хубсаһа оёдог фабрика болон бусад предприятинууд бии болохо. Кяхта городто ээрэдэг-бүд нэхэдэг фабрика баригдаха. Темлюйн цементын заводой хажууда асбестово-шифернэ томо завод баригдажа байна.

Хонин ажал хадаа Бурят-Монголой хүдөө ажахын шухала һалбари мүн. Манай бурят арад үнинһөө хойшо хони харууһалха. дуршэлтэй болоһон, мүн олонхи аймагуудтамнай хони адуулхада таатай зохид бэлшээринүүд бии.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор 250 мянга шахуу га шэнэ, боро газар элдүүрилэн ашаглагдаа. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада республикын колхоз, совхозуудта 2,2 дахин ехэ һүн, 1,8 дахин ехэ нооһон, 2,4 дахин ехэ гахайн мяхан абтадаг болоо. Хонидоймнай тоо толгой 35 процентээр олошороо.

Мүнөө ябажа байгаа табанжэлэй эсэс болотор Бурят-Монголдо 200 мянган гаһаа бага бэшэ шэнэ газар ашаглагдаха. Бүри мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха, тиигэжэ 120—130 мянган тонно һү абаха, мяха эрид ехээр абадаг болохо, хонидой тоо толгойе 25—30 процентээр олошоруулха гэһэн зорилго табигдаа. Республикын хонишод 1958 ондо хонидоо хэнзэлүүлжэ, 100 хонин бүриһөө 140-һөө үсөөн бэшэ хурьга абахын түлөө тэмсэжэ байна. 1957 ондо 100 хонин бүриһөө 150—170 хурьга абаһан Бурят-Монголой түрүү хонишодой амжалта хонидоо түргэнөөр олошоруулха ехэ арга боломжо колхоз, совхозуудтамнай бии гэжэ харуулна.

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй» тогтоолые бүримүһэн һайшааһан манай республикын ажалшад хүдөө ажахыгаа үшөө ехэ хүсэтэйгөөр дэбжээхэ арга боломжонууд олгогдоо гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлнэд.

Совет засагай жэлнүүдтэ республикын транспорт тон ондоо болоо. Мүнөө Бурят-Монгол оронойнгоо бүхы нютагуудтай холбоотой. Мүн республика доторнайшье түмэр зам, автомобильнуудай ябаха харгынууд баригдаа юм. Табан жэлнүүдэй үедэ Улан-Удэ Наушка хоёрой хоорондо түмэр харгы баригдаа. Энэ зам СССР МНР Хитад гурбаниие холбодог түмэр замай шухала хубинь юм. Байгал дээгүүр, БМАССР-эй гол мүрэнүүдээр суднануудай ябалга һайжараа. Республикымнай холын аймагуудта самолёдууд ябажа байдаг болонхой. Хэлхеэ холбоон ехээр хүгжөөгдөө. Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын тон ехэ туһаламжын ашаар республикамнай ажахынгаа бүхы һалбариие нимэ хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ байна.

Б. Р. БУЯНТУЕВ, географи шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат.

Дүй дуршэл ехэтэй болоһон Хориин совхозой хонишон нүхэр Жамбалова залуу нүхэр Лиза Надмитоватай хамта ажалладаг. Эдэнэр 683 эхэ хонинһоо 972 хурьга абаха уялгатай юм. Мүнөө эдэнэр олохон хурьга абаад, томо болгожо байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Жамбалова эхэ хонидые ямар хоолоор эдеэлүүлхэб гэжэ Лиза нүхэртөө заажа байна.

К. Лубсандоржиевай фото.

ЗАЛУУ ҺААЛИШАДАЙ НЭГЭН

Залуухан басаган Нина үнгэрэгшэ зун үетэн нүхэдтэеэ хамта Петропавловкын дунда һургуули дүүргээд, комсомол путевкоор Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой фермэдэ һаалишанаар хүдэлхөөр ошоһон юм.

Тэрэ гэнэһээ хойшо тэбхэр арбан һара үнгэрбэ.

Нүхэр Колмакова мүнөө нилээд дүй дүршэлтэй һаалишадай нэгэн гэжэ тоологдоно. Нина басаган үнэн сэхэ ажалаараа гансахан колхоз соогоо бэшэ, харин бүхы аймагайнгаа залуу һаалишадай дунда шалгаржа ябана. Комсомол залуушуулай фермэдэ ахалагша һаалишанаар хүдэлмэрилхэдөө даажа байһан арбан үнеэдэй тус бүриһөө үдэртөө хахад пүүдһээ доошо бэшэ һү һаана.

И. Очиров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан. Н. Колмакова.

Нютаг бүриһөө тобшо мэдээсэлнүүд

✪ Хориин аймагай «Коммунизм» колхозой эбэртэ бодо мал Байсын Эбэр гэжэ газарта байрална. Эндэ һаяхан үнеэдэй байха типовой байра баригдаа һэн. Тэрэ байрадань дүүжэн хүргы тодхогдоһон, силос гаргаха ажал оньһожоруулагдаһан байна. Мүнөө тэндэхи малшадай байранууд электрын галаар гэрэлтүүлэгдэнэ.

В. Цыденов.

✪ Нютагай промышленностиин, олзоборилгын кооперациин системын Улан-Удэ городтохи зарим предприятинуудай коллективүүд өөһэдынгөө хүсөөр байрын гэрнүүдые олоор барижа байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 26 гэр баригдажа, 50 айл шэнэ байрада түбхинөө. Кировэй нэрэмжэтэ артелиинхид нэгэ байратай—13, хоёр байратай—2 гэр барая. Энэ жэлдэ үшөө 27 гэр баригдахаар хараалагдана.

И. Елшин.

✪ Хэжэнгын аймагай Дээдэ Худанай сельпо (түрүүлэгшэнь Балдан Базаров) хүн зонине эд бараагаар һайнаар хангахые оролдоно. Һүүлэй үедэ Чесанын МТС-эй дэргэдэ пекарни, столово, эдеэ хоолой магазин нээгдээ. Магазиндань худалдан абагшадай эрилтээр элдэб эд бараан асарагдадаг. Мүн холын гүүртын малшадта зорюулагдажа, нүүдэл наймаан эмхидхэгдэнэ.

С. Цыбиков.

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Бурят хэлэ бэшэг хүгжөөхэ һанамжанууд тушаа

Хэдыхэн үдэрэй турша соо «Бурят-Монгол үнэн» газетын хуудаһануудта бурят-монгол хэлэ бэшэгэй шухала асуудалнууд толилогдожол байна. Бэшэгтэ нүхэд булгадаа түрэлхи хэлэ бэшэгээ хайшан гэжэ, ямар аргаар хүгжөөхэ, олониитын дунда дэлгэрүүлхэ, ойлгосотой болгохо тухай эрмэлзэлгээ харуулна.

Октябриин революциһаа хойшо Коммунистическэ партиин ударидалгаар хэлэ бэшэгэймнай үндэр амжалта олоһониинь хэндэшье мэдээжэ.

Юрэнхы дээрээ мүнөө хэлэ бэшэгнай зүб гол мүрөө олобошье, саг жэлэй үнгэрхэ тудам бэшэлгэ, үгүүлэлдэ хамаатай бага, ехэшье асуудалнууд гаража байхань дамжаггүй.

Тус асуудалнууд тухай хамагай түрүүн үүсхэл гаргаһан Ц. Б. Цыдендамбаевай һанамжануудые зүбшөөжэ зуураа, һүүлшын үгүүлэлнүүдтэ өөрынгөө нэгэ һанал нэмэжэ аа гү гэжэ бодогдоно.

Республика соомнай бурят зонтой рёод аймаг оршоно ха юм. Тэдэнэй дунда үндэһэн хэлээ мартанхай нютаг нэгэшье бэшэ. Хүдөө айлнуудаар ябахада, жиирэй ажалшад юм гү, хоорондоо элдэб зүйлөөр хөөрэлдэхэдөө бурядаар бэшэ агша. Хэрбээ ниитын алибаа бодото ажал ябуулгада хамаатай хэрэг хүтэлбэриһэнгүй (делопроизводство) хүдөөгэйшье зургаануудай хэмжээн соо зохихо газартаа түрэлхи хэлэн дээрэ ябуулаа хада, тус хэлэнэй нэрэ хүндэ, ухаашанар һурагшадые дэшэлэлтэй болоошо бэзэ. Тиигэбэл, уран зохёолшо Ш. Нимбуевай тодорхойлон харуулнааар: «шэнээ хүшөөшэ, хамара үргөөшэдэй» («Бурят-Монголой үнэн», Ш, № 61) агшаржа үгэхэнь дамжаггүй.

1. Нүхэр С. Цыренов (эхин һургуулиин багша) абтаһан үгэнүүдые бурят хэлэнэй үгүүлбэридэ оруулангүй бэшэхэеэ гадна, Дабаата, Аршаанта г. м. түсхаита нэрэ үгэнүүдые ородшолон (удаан аялгангүйгөөр) бэшэхые дурадхана. Бурят хэлэнэй урогто (эхин һургуулида!) ород хэлэнэй грамматика туһална гэнэ. Иимэ һанамжануудые зүбшөөжэ болохогүй даа («Бурят-Монголой үнэн», Ш, № 57).

2. Нүхэр Б. Базарон (уран зохёолшо) «ондоо хэлэтэндэ наада барюулхаһаа» хэмшээрхэжэ, абтаһан үгэнүүдые бурят хэлэнэй аялгада оруулангүй, хэбээрэнь бэшэхые хүсэнэ.

3. Яруунын багша нүхэр М. Андрианова бурят артистнар дуу дуулахадаа түрэлхи хэлэнэйнгээ абянуудые ород хэлэнэй абянуудтай адлирхуу болгожо дууладаг, тэрээн дээрэһээ бурядааршье, ородооршье дуулажа байһыень заримдаа мэдэхэ аргагүй гэжэ зүбөөр тэмдэглэнэ. Энээгээр бодоходо, хэлэнэй үгүүлбэри, абянуудые уул табисуурһаань өөрсэ болгожо хэлэбэл, дуугарбал гажа буруу, ойлгосогүй болохо байна. Абтаһан үгэнүүдые үндэһэн хэлэнэйнгээ хэлэлгэдэ тааруулжа бэшэхэ, хэлэхэ гээшэмнай энээнһээ дулдыдана бшуу.

Дурсагдаһаа асуудалнууд тухай бусад нүхэдэй (Б. Батоев, С. Табдаев, С. Бадмаев, Ц. Бадмаев, Д. Цыренжапов) һанал бодолнууд барандаа зүйтэй гэжэ һанагдана.

Д. Абашеев, хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат.

Олониитын хабаадалсаха хэрэг

Хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Б Цыдендамбаев, мүн бусад нүхэд тон лэ шухала, хойшолуулангүй шиидхэхээр болоһон асуудалнуудые «Бурят-Монголой үнэнээр» дамжуулан табиба гэхэдэ ямаршье алдуу болохогүй. Юундэб гэхэдэ, бурят-монгол хэлэ бэшэгэй дүрим зарим талаараа хүсэд тогтонижороогүй гэхэ гү, али энэ асуудалда мүнөө хүрэтэр түгэс анхарал табигдаагүй байһаар. Энээнһээ шалтагаалан, газетэ, журнал болон ном һудар уншахада, нэгэ үгые уран зохёолшын гү, али корректорэй, редакторай гү, али үшөөшье хэнэйб дураараа элдэб янзаар бэшэжэрхиһэн ушар дайралдадаг. Жэшээлбэл, «Бурят-Монголой үнэн» заримдаа бурят-буряад, Борьёо-Боргой, Байкал-Байгал гэхэ мэтээр бэшэнэ.

Энэ ушар юрэдөө таарамжагүй, нюдэндэ хажарһаа гадна, бурят-монгол хэлэ бэшэг үзэжэ байһан зоной, илангаяа һургуулиин шабинарай түрэлхи хэлэнэйнгээ бэшэгэй дүрим бодотоор шудалха арга боломжодо ехэхэн һаад тойбо хэдэг байһаниинь элитэ бэзэ. Гэхэтэй хамта, энэмнай газетын, уран зохёолшодой нэрэ хүндые доошолуулхаа һанадаг гээшэ.

«Ород хэлэнһээ манай хэлэндэ үни заяанай нэбтэрэн ороһон гү, али һаяшагшье абтаһан аад, нэлэнхы үргэнөөр бурят зоной дунда тарашаһан, үдэр бүриин ажабайдалда хабаатай үгэнүүдые ород зангаараань бэшэхэ гээшэ тон буруу юм» гэжэ нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев маша зүб тэмдэглээд, арсалтагүй хэдэн үльгэр-жэшээнүүдые дурдаба. Үнэхөөрөөшье, ондоо хэлэнһээ абтаһан үгэнүүдые ямаршье арад зон өөрынгөө хэлэнэй ёһо гуримда тааруулжа хэлэдэг байна. Агуулехэ ород арадай литературна хэлэндэ Европын арадуудай хэлэнһээ нилээдгүй олохон үгэнүүд абтаһан байдаг. Теэд эдэ үгэнүүдые орфографическашье, фонетическэшье талааран ород хэлэнэйгээ гуримда оруулһан гээшэ. Жэшээлбэл, француз хэлэн дээрэ aviation, contusion, laboratoire, ordre, automate, revolution, billet гэжэ бэшэдэг һаань, эдэ үгэнүүд ород хэлэндэ авиация, контузия, лаборатория, ордер, автомат, революция, билет гээд хэлэгдэнэ. Энээн дээрэһээ харахада, анхандаа латын хэлэнһээ изагууритай эдэ үгэнүүд француз, ород хэлэнүүдтэ ороходоо, абагша хэлэнүүдэйнгээ ёһо гуримда таарулагдаһан болоно.

Манай бурят-монгол хэлэндэ энэ ёһо гуримые сахяагүй дээрэһээ, газетэ болон хэблэлэй зүйлнүүдые уншахада гайхахаар-гэлыхээр, аягүйшье юумэнүүд гарадаг. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ намар «Бурят-Монголой үнэн» уншажа һуутараа «механизировэлһэн тогууд» гэһэн гаршаг хараад, олон уншагшад «юун иимэ тогууд (флаги) оньһожоруулагдаба гээшэб» гэжэ гайхаһан байна. Юуб гэхэдэ, олон газарта **туг** гэжэ үгые **тог** гээд хэлэдэг ха юм. Тэрээнние удхаарнь бодожо үзэхэдэ, таряа арилгадаг, хиидхэдэг тоогууд байһан байгаа бшуу! Мүнөөшье үдэр бүхэндэ энэ газетэмнай «реактивна базанууд» гээд лэ бэшэжэл байһаар. Энээниинь зарим зон «ямар иимэ реактивна хоёр хүн эгэшэ дүү хоёроор һамга хээ юумэб» гэжэшье түрүүшээр һанажа болоо ёһотой.

Гэхэтэй хамта, абтаһан бүхы үгэнүүдые, илангаяа географическа нэрэнүүдые нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаевай зааһан ёһоор, бурядшалан бэшэжэ таарахагүй гэжэ һанагдана. Час, Челябинск, Романовка гэхэ мэтэ үгэнүүдые бэшэхэдээ чаас, Челяабинск, Ромаановка гээд бэшэхэдэ яахаб? Зарим нүхэд, илангаяа ага—хориинхид, манай бурят-монгол хэлэндэ фонетическэ чэ абяан үгы, тиимэ туладань ч үзэг хэрэглэжэ болохогүй гэжэ магад. Энэнь буруу гэжэ һанагдаха байна. Юуб гэбэл, манай сартуул-сонгоол изагууртан чэ абяа хэрэглэдэг.

Бурят үгэнүүдээ ородшолжо гү, али яаха аргагүй яһаа ябтайхаар ондоо болгодог, хэм гаднаар хэтэрһэн ушарнуудые Ц. Б. Цыдендамбаев тоолоно. Энээндэнь нэмэжэ хэлэбэл, Хэжэнгын аймагта Ород гэжэ нютаг бии юм. Тэндэ хэдэн жэлэй урда Хориин леспромхоз модо бэлэдхэлэй участок нээһэн байгаа. Нёдондо жэл тэрэ участогта ябаад, «лесоучасток Ойраты» гэжэ аргагүй ехээр үргэн хабтагай дээрэ бэшэһэн гаршаг хоёр нюдөөрөө хараһан байнаб. Иимэ яршагта ушаралнуудай болохогүйн тулада хүдөө нютагуудтахи сомоной болон аймагай эмхи зургаанайхид анхаралаа табиха ёһотой гэжэ һанагдана.

Нүхэд Ц. Б. Цыдендамбаев Ц. Бадмаев хоёр бурят газарта бурядаар лекци уншаха, суглаа хэхэ, канцеляриин хэрэг дансые хэрэгтэй, боломжотой сагтань бурядаар ябуулдаг болохо һэмди гэжэ дурадхана. Энэнь тон зүб. Бодоод үзэхэдэ, Коммунистическэ партиин сэсэн ударидалга доро манай ороной арадуудай туйлаһан амжалтануудай гэрэл-толи болгшо Советскэ Конституцяар хараалагдаһан зарим шухала хэмжээ-ябуулга бэелүүлэгдэнэгүй. Жэшээлэн хэлэбэл, ССР Союзай Үндэһэн хуулиһаа дулдыдуулан абаһан Бурят-Монголой АССР-эй Конституциин 78-дахи статья соо Бурят-Монголой АССР дотор сүүдэй ябуулга олонхидоо бурят-монгол зонтой аймагуудта бурят-монгол хэлэн дээрэ, Бурят-Монголой АССР-эй центральна эмхи зургаануудта бурят-монгол, ород хэлэнүүд дээрэ эрхилэгдэхэ гэжэ сэхэ хараалагдаһан байха. Энэ агууехэ политическэ удхашанартай хэрэгые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө ямаршье хэмжээн абтанагүй гэхэдэ зүйтэй байна. Энэ дутууе ямар аргаар заһаха тухай прокуратурын, сүүдэй ажал-ябуулагшад, бэшэшье эмхи зургаанай алба хаагшад өөһэдынгөө һанамжа дурадхал оруулха ёһотой бэзэ гэжэ найдагдана.

Нүхэд Ц. Б. Цыдендамбаев, Б. Б. Базарон болон бусад нүхэд бурят-монгол хэлэ бэшэгэй, манай соёл болбосоролой хүгжэлгын аша туһада бэелүүлэгдэхэ ёһотой ондоошье һайшаалтай хэмжээ-ябуулганууды бэшэгүүд соогоо дурдана. Эдэ нүхэдэй табиһан асуудалнууд гансашье хэлэ бэшэгэй мэргэжэлтэд, уран зохёолшод, багшанарай зүбшэн хэлсэлгээр бэшэ, харин Бурят-Монголой үргэн олониитэ, партийна, советскэ эмхи зургаануудай хабаадалсаха хэрэг гээшэ бшуу.

Г. Батуев, сэрэгэй алба хаагша.

Олоной тоодо онсо анхарал хандуулхаар

Хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай «Буряад хэлэ бэшэгэй зарим шухала асуудалнууд тухай» гэһэн статья соо олоной тоодо онсо анхарал хандуулхаар байгаа бэшэ аал гэжэ һанагдана.

Бурят хэлэн дээрэ гараһан ном һудар, газетэ уншахада, юумэнэй нэрын һүүлдэ олоной тоогой залгалта хараһан лэ газартаа табидаг болоһоной тодхороор мэдүүлэл ута унжагар, удхаар буруу болошоһон байдаг. Тииһээ тиитэрээ оршуулагдаһан ном, статьянууд соо олоной тоогой залгалта даншье олоор хэрэглэдэг байна.

Олон юумэ тоолоходо үгэ бүхэнние олоной тоодо бэшэдэг ушарал ходо дайралдана. Юумэнэй нэрэнүүдые нэгэнэй тоодо табяад, һүүлшын лэ үгэ олоной тоодо табиха тушаа бэшэгэй дүрим соо үни хэлэгдэнхэй бэшэ аал? Манай зарим оршуулагшад, мүн бурядаар бэшэдэг нүхэд ород мэдүүлэл соохи үгэнүүдые тэндэ байһан янзаараан бурядшалан табижа, уншагшадтаа тойбо татаһаар үнинэй. Энээние болюулхаар болоо гэжэ һанагдана.

Юумэнэй нэрын урда тээ тэдэнэй тоо харуулһан үгын байһаар байтар, юумэнэй нэрые олоной тоодо табижа, ород мэдүүлэлэй найралдал (согласовани) һажаалгажа бэшэдэг гурим баһал олон. Жэшээлбэл, **бусад, хэдэн, зарим, бүхы, элдэб** гэхэ зэргын үгын удаа юумэнэй нэрэ олоной тоодо бэшэһэнэй хэрэгтүй гэжэ һанагдана. (Бүхы колхозууд бэшэ, бүхы колхоз; элдэб һонинууд бэшэ, элдэб һонин; хэдэн машинанууд бэшэ, хэдэн машина г. м.).

Бурят хэлэндэ, илангаяа уран зохёолдо ходо дайралдадаг паарна үгэ олоной тоодо болгоһоной хэрэггүй. (гахай нохойнууд бэшэ, гахай нохой; хони ямаанууд бэшэ, хони ямаан; шанар шэнжэнүүд бэшэ, шанар шэнжэ г. м.).

Суглуулан харуулһан удхатай үгэнүүдые олоной тоодо бэшээгүй һаа дээрэ һэн. Хэрэгсэлнүүд, амһартанууд, малнууд гэжэ бэшэнхаар, хэрэгсэл, мал, амһарта гэжэ бэшээ һаа ойлгосотойшье, соморшье боложо үгэхэ байгаа. Мохоо модохир хэлэтэй хүнүүдэй оршуулга хэдэг ушарай тохёолдогг дээрэһээ илангаяа Бурят-Монголой номой хэблэлэй гаргаһан оршуулагдамал номууд арадай хэлэндэ схэл тойбо торгуули гаргаад байна гэхэдэ алдуугүй.

Оршон байдал тэмдэглэһэн удхын мэдүүлэл соо байхада пэгэл ушартань олоной тоо хэрэглээ һаа яахаб? Жэшээнь: хүдөө нютагуудта суглаануудые, лекцинүүдые, концертнүүдые үнгэргэе. «Хүдөө нютагуудта» гэжэ олоной тоо харуулһан үгын байхада, тэрэ мэдүүлэл соохи юумэнэй нэрэ бүхэнние олоной тоодо бэшэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанахаар. «Хүдөө нютагуудта суглаан, лекци, концерт үнгэргэгдөө» гээ һаа дээрэ.

Энэ жэшээгээ хубилгаад хаража үзэе. Лекцинүүд, концертнүүд, суглаанууд ходо үнгэргэдэдэг. «Ходо үнгэргэгдэдэг» гэжэ саг үргэлжэ болодог ушар тэмдэглэһэн удхын байһаар байтар саашадань олоной тоо хэрэглэжэ бэшэлтэгүй байна. «Лекци, концерт, суглаан ходо үнгэргэгдэдэг» гэжэ бэшэхэдэ яһала сомор, удхань һонор болоно бэшэ аал?

Оршуулагдаһан статья, зохёолнууд соо олоной тоо буруугаар хэрэглэгдэнэ гэжэ дабтан хэлэхэ зуураа, иимэ жэшээ харуулха дуран хүрэнэ:

«МТС-үүдтэ олон механизатор**нууд** — тракторист**нууд**, комбайнер**нууд**, тракторна бригадын бригадир**нууд**, шофер**нууд** ба бусад хүмүүжэн гараа». Харлуулжа заагдаһан залгалтануудые таһа татаад, «долоон уулын саагуур, домбото нуурай оёор» руу хаяа һаа, энэ мэдүүлэл уншагшадта ойлгосотой болохо, бэшэһэн хүн бэхэ, саарһаяашье химгадаха байгаа гэжэ хэлэхээр.

Ушар иимэһээ олоной тоо тушаа асуудал онсолон абажа, саашадаа хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмтэд нилээд гүн гүнзэгы шэнжэлэл ябуулһай.

Ш. БАДЛЫН.

Зүб лэ асуудал хаһа соогоо табигдаа

Бурят-монгол хэлэ бэшэгэй зарим асуудалнууд тухай Ц. Б. Цыдендамбаевай статья соо табигдаһан зүйлнүүд алишье талаараа аргагүй зүб гэжэ дэмжэхэ зуураа, энээн тухай өөрынгөө һанамжануудые тобшохоноор хэлэхэ хэрэгтэй болоно.

Оршуулганууд соо, зарим уран зохёолнууд соо үгэнүүдэй байрые өөһэдынгөө хэлэнэй ёһо гуримһаа ондоо болгожо бэшэдэг ушар тухай тон зүб хэлэгдэнэ. Уран зохёолшод энээние ураар найруулгын нэгэ арга гэжэ тоолодог. Теэд тэрэнь зүб юм гү, буруу юм гү? Би мэдэе. Тиимэ шүлэгүүд уншаха ойлгохо хоёрто ульгам, уран гэжэ һанамаар бэшэ агша. Оршуулганууд юундэ тиимэб гэхэдэ, тэрэнэй хоёр гол шухала асуудалай хоорондохи харилсаан хүсэд тодорхойлогдоогүй байһанһаа болодог гэжэ һанамаар. Ямар хоёр асуудал бэ гээ һаа, нэгэниинь ойлгогдосотойгоор, тон түрэлхи бурят хэлэнэй ёһо гуримаар бэшэхэ гэһэн эрилтэ, нүгөөдэнь үгэ бүхэнэй удхые тон зүбөөр гаргажа оршуулха гэһэн эрилтэ болоно. Ехээр бурядшалжа бэшэгдэһэн оршуулгые эхэтэйнь зэргэсүүлжэ үзөөд, ямар нэгэн мэдүүлэлые (тон буруу гэжэ һанаһанаа) абажа, һөөргэнь ород болгон оршуулхада, эхэ мэдүүлэлдээ адли мэдүүлэл болохо үгөөгүй һаань, олоогүй юумээ оложо, шангардаг уншаашадшье, рецензентнүүдшье олон байха.

Ямаршье хэлэнһээ бурят болгогдоһон оршуулганууд ямар байха ёһотойб, бурядшалһан, ородшолһон гэхэ мэтэ асуудалнуудай хоорондохи илгаае эли тодоор зааһан шэнжэлгэнүүд мүнөө хүрэтэр хүсэд хэгдээгүй, эрдэмтэдэй зүгһөө энэ асуудалаар хэншье хүдэлмэрилдэггүй, хүн бүхэн өөр өөрынгөө дүршэл шадабаряар оршуулаад, тэрэнээ бараг гэжэ багсаадаг байһан дээрэһээнь, иимэ ушарнууд болоно хаяа? Оршуулга тухай асуудалнуудые шэнжэлхэ, зүбшэн хэлсэхэ саг болоо гэжэ һанагдана.

Ород хэлэнһээ абтаһан үгэнүүдые ородоор, бурядаар бэшэхэ тухай асуудалай гол баримтань үни хэлсэгдэһэн, баталагдаһаншье һаа, үнэн дээрээ тэрэнние бэелүүлжэ һуухадашни гайтайхан асуудалнууд гаража байдаг юм. Тиибэшье, эрдэм соёлые шэнжэлдэг институдай хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар анхандаа зохёогдоһон орфографическа словарь баримталжа бэшэгдэһэн номууд соо, илангаяа учебнигүүд соо бурядаар бэшэгдэхэ ёһотой үгэнүүд мүнөө хүрэтэр ородоор бэшэгдэһэн зандаа, тэрээнние буруу гэжэ хэлээшэнь нэгэн талаһаа зүбшье һаа, нүгөө талаһаа нэгэ хоёр хүнэй шиидхэбэреэр заһажархиха гээшэ нилээд ехэ хойшолонтой байхаар шэнги байдаг. Дүрбэ табан учебник заһажархихада хүсэндөө орохо бэшэ, дүшэ табин учебник сооһоо тэдэнээ оложо заһаад, хэблэхэдэшни, үшөө урдань хэблэжэ гаргаһан учебнигүүдтнай хэрэггүй болобо гээшэ гү? Дүрбэ, табан жэлдэ **карандаш, бочко, час г. м.** бэшэхэ ёһотойт гэжэ ойлгуулһан аад, мүнөө ошоод, мухар нюдаргаар (ямаршье баримта болгохо документгүйгөөр), **харандаа, боошхо, шаас** гэжэ бэшэдэг болоогты гэхэдэмни, хэн намда этигэхэ гээшэб,—гэлдээшэд яһала олон байха. Зарим үгэнүүдэй олон янзаар бэшэгдэдэг дээрэһээ, бэшэгэй дүримүүдэй тогтууригүй дээрэһээ шалгалтынгаа хүдэлмэридэ «нэгэ», «хоёр» гэһэн сэпнэлтэ абажа, классһаа класста дамжан орохо ябадалаа хохидоошод юун гэжэ һаналтайб?

Мүн баһа түрэлхи хэлэн гээшэмнай ород хэлээ шудалан үзэхэ ябадалда туһа түшэг болохо үгэхэ ёһотой юм һаань, **карандаш, бочко, час** г. м. ходо хэрэглэгдэдэг үгэнүүдые хоёр ондоогоор бэшэжэ, хүүгэдэй толгой эрьюулһэнэй хэрэг юуб гэлдээшэдшье байха.

Теэд энэ мэтын элдэб юумэнүүдые тоолохо болоо һаа, барагдаха бэшэ даа. Мүнөө болоод байхада, абтаһан үгэнүүдые ородоор гү, али бурядаар бэшэхэ тухай тогтомол дүрим зохёожо, тэрэнээ уридшалан арад зондоо ойлгуулһан хойноо, хэблэлдэ хэрэглэжэ эхилээ һаа дээрэ ха гэжэ һанагдана.

Нэрэ үгые үйлын падеждэ залгалтатайгаар, залгатагүйгөөр хэрэглэхэ тухай авторай хэлээшые бултадаа зүб гэхээр бэшэ гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, нэрын падеждэ, нэгэнэй тоодо хашалганаар һүүлтэһэн нэрэ үгые гурбадахи нюурта хамаадуулхада, баһа тиимэ байдаг ха юм: **хүлынь** ута, **хүзүүниинь** богони — нэрын падеж; **хүлынь** сохибо, **хүзүүень** тэбэрибэ—үйлын падеж (хүзүүниинь тэбэрибэ гэдэггүй). Үгышье һаа... моринһоо унахадаа, **хүлынь** газар сохибо гэхэдэ, хүлыень газар сохёо бэшэ, харин газарые хүл сохёо гэжэ ойлгохо бэшэ аалди? Уран зохёолнууд сооһоо абтаһан хэһэгүүдые дүримэй талаар шэнжэлхэдээ, иимэшүү юумэнүүдтэ һурагшадай ядалдажа байхые нэгэтэ бэшэ хараһан дээрэһээ, илангаяа учебнигүүд соо, энэ ушарые хараада абадаг байнабди. Зүгөөр уран зохёол мэтын удхаарнь ойлгожо ядахаар бэшэ газарта заабол үйлын падежэй зайлгалта бэшэхэ ёһотой гэжэ хэншье хэлээгүй байха.

Мүн баһа үйлын падеждэ байһан нэрэ үгэнүүдэй юу гэһэн асуудалда харюусахада залгалта хэрэглэдэггүй тухай хэншье арсахагүй.

«Хүн» гэжэ үгые түргэн, удаан аялгантай болгожо хубилгаха һэмди гэхэдэ баһа ямар гээшэб? Энэ мэтээр гансахан лэ **хүн** тиигэжэ хэлэдэг гэһэн ёһые гол баримта болгожо, зарим үгэнүүдэйнгээ үндэһэ һууриие элдэбээр хубилгажа байха болоо һаа, урдаа ортохогүй бэшэ аа гү? Хэлэн бүхэндэ эртэ урда сагһаа хойшо гуримшаһан заншалай ёһоор бэшэгдэдэг үгэнүүд байдаг бэшэ аал?

Мүн тэрэшэлэн «бурят», «Улан-Удэ», «би», «ши» гэхэ мэтын үгэнүүдтэ удаан аялгануудай хэлэгдэдэгшье һаа, түргэн аялгануудые бэшэдэг байһанамнай үргэн олон арадай дундаһаа үгэ хүүр гараагүй юм. 1939 ондо шэнэ ород алфавит дээрэ бэшэгэй гол дүримүүдые хэлсэжэ, зохёожо байхадаа, эдэ үгэнүүдые түргэн аялгантайгаар бэшэхэ гэжэ нэгэн дуугаар шиидэһэнээ эли һанагдана. Тэрэ үеын «Б.-М. үнэн» газетэ соо энээн тухай арад зондоо туунхаглаһаншье байхабди.

Тиибэшье **«ер наашаа!», «гар саашаа!», «арил эндэһээ!»** г. м. үйлэ үгэнүүдэй һууриин һүүлэй түргэн аялгануудые, мэдүүлэлэй гү, али интонациин удхада тааруулжа, түргэн аялгангүйгөөр бэшэхэдэ болохо гэһэн һанамжые тон зүб гэжэ һанагдана. Илангаяа уран зохёол соо энэ тон шухала удхашанартай асуудал юм. Тиимэ тула «ерэ», «гара», «арила» гэхэ мэтын үйлэ үгэнүүдэй һүүлэй түргэн аялганууд зарим ушарта унадаг гэһэн удхатай дүрим нэмэжэ оруулхада болохо гэжэ һанагдана.

Гадна, уран зохёолой геройнуудай үгэ хэлэнэй онсо шэнжые харуулхын тула нютаг нютагай ярилдаанай хэлэнэй илгаануудые хэрэглэдэг байхада буруу бэшэ гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ, Б. Абидуевай «Тэхэ бабанын түүхэ» гэжэ онтохон соо «бартахи» гэжэ үгэ хэрэглэгдэһэн байдаг. Теэд тэрээние хэншье буруушаадаггүй, хэншье ойлгожо ядадаггүй. Зүгөөр юрын бэшэлгэдэ оройдоол нэгэ хоёр нютагуудта хэлэгдэдэг, хэрэглэгдэдэг, тиигээд тэдэнь ондоо нютагуудта ондоо удхатайгаар ойлгогдодог **«ахай», «баабай», «араата», «тайлаха», «онгойлгохо», «онгоошхо»** гэхэ мэтын үгэнүүдые хэрэглэхэгүй гэһэн һанамжа зүб гэжэ бодогдоно.

Гэхэтэй хамта, үни сагһаа хойшо мал ажал, таряан ажал, загаһанай, агнууриин ажал (эдэнэй али нэгые) голдуу эрхилдэг байһан нютагай хэлэнүүдэй баялигые шэнжэлхэ, хэрэглэхэ гэһэн һанамжа тон зүб гээшэ. Тиигэжэ литературна хэлэеэ үргэдхэхэ, баяжуулха шухала.

Мүн тэрэшэлэн нютаг нютагта ондо ондоогоор хэлэгдэдэг үгэнүүдые паарлажа хэрэглэхэ гэһэн һанамжа ехэ зүб. Манай бурят-монгол хэлэндэ үгэнүүдые паарлажа хэрэглэлгэ үни сагһаа хойшо үргэнөөр дэлгэрһэн, паарна үгэнүүд хүнэй һанал бодолые эли тодо удхатай, һонирхолтой болгодог байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Жэшээлхэдэ, манай үнинэй уран зохёолшо Х. Намсараевай зохёолнууд соо паарна үгэнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэһэн байдаг. Тэрэнь үнэхөөрөө арад зондо ойлгогдосотой, һонирхолтой тула һайшаагдадаг.

Үни сагһаа хойшо бурят-монгол арадай дунда хэрэглэгдэжэ, хэлэгдэжэ ябаһан аад, хожомой үедэ хорюулда ороһон **соёл, номнол, судар, суртаал, үргөө, зиндаа** г.м. үгэнүүдые мүн баһа **зүблэл, хубисхал, бүжэг, бүлгэм** г.м . совет үеыншье аад, хойшо гаража, ходо хэрэглэгдэхээ болиһон үгэнүүдые һэргээжэ, таарамжатай, боломжотой газарнуудтань хэрэглэдэг болохо гээшэ мүн лэ зүб гэжэ һанагдана.

Энэ тэдыгээр нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаевай табиһан асуудалнууд тухай өөрынгөө һанамжануудые хэлэхэтэй хамта, нэгэ-хоёр асуудал нэмэжэ табилсаха һанаатайбди.

1. Эрдэм ухаанай үндэһэ һууриие бага наһатанда түрэлхи хэлэн дээрэнь ойлгуулха гэһэн эрилтэ бурят-монгол хэлэ бэшэгэй үүргын саашадаа үргэжэхэ, хүгжэхэ ябадалда айхабтар шухала удха шанартай гэжэ һанагдана. Эхин, дунда һургуулинуудта гансахан лэ бурят-монгол хэлээ һурагшадай түрэлхи хэлэн дээрэнь ойлгуулха болоо һаа, холо ошохогүй байнабди. Теэд мүнөө үедэ түүхэ, географи, тоо бодолго, ботаника, зоологи, физикэ, хими гэхэ мэтын предмедүүдые заалга бодото дээрээ һурагшадай түрэлхи хэлэн дээрэ ойлгуулагдадаггүй, ород бурят хоёр хэлэнэй холисын хүсөөр заагдадаг гэжэ хэлэхэдэ ехэшье буруу болохогүй ёһотой.

Энэ шухала асуудалые багшанаршье, эрдэмтэдшье, гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдшье огто хэрэгсэдэггүй, хүн бүхэнэй дуран соо орхижорхиһониинь гайхалтайшаг юм. Бурят-монгол хэлээ тоодоггүй, хүсэд һайн мэдэхэгүй, мэдэхые оролдодогшьегүй хүнүүд лэ энэ хэрэгые анхаралдаа абадаггүй. Тэрээнһээ гадна, бурят долоон жэлэй ба дунда һургуулинуудта бурят-монгол хэлэ мэдэхэгүй багшанар географи, түүхэ, ботаника мэтые заажа байхадань, харин бурят һурагшадай түрэлхи хэлэн дээрэ заажа шадаха тусхай мэргэжэлтэй бурят багшанар ород һургуулинуудта хүдэлмэрилжэ байдаг юм.

Эдэ бүхы шалтагаануудһаа болоно, бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулагдан гараһан учебнигүүд хүсэд хэрэглэгдэдэггүй, номой наймаанай амбаар соогуур хуушаржа хэбтэдэг. Энэнь эсэстээ гүрэндэ ехэ гарза ушаруулдаг байна.

Хэрбээ эрдэм ухаанай үндэһэ һууриие һурагшадай түрэлхи хэлэн дээрэнь хүсэд һайнаар ойлгуулжа шададаг болоо һаамнай, һуралсалай шанар али тухай һайжарха байгаа гээшэб. Тэрээнтэй хамта бурят-монгол хэлэнэй саашадаа хүгжэхэ ябадалда ямар ехэ түлхисэ болохо үгэхэ байгаа гээшэб.

2. Дээрэ хэлэгдэһэн асуудалтай холболдуулан, илангаяа эрдэм ухаанай хэрэгые эрхилдэг мэргэжэлтэдтэ, тэдэнние хүтэлбэрилдэг эмхи зургаануудта зорюулжа, үшөө нэгэ асуудал табимаар байна. Энэ юуб гэхэдэ, терминүүдэй словарьнуудые зохёохо, хэблэхэ тухай юм. Манай һанахада, гансал манай респуб-

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00683. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. №